

них тем, захищають їх перед класом або перед гімназією під час проведення декад іноземної мови.

Висновок. У такий спосіб профільне вивчення іноземної мови в нашій гімназії забезпечує поглиблене і професійно-зорієнтоване оволодіння предметом, створює учням сприятливі умови для визначення та обрання майбутньої професійної діяльності, пов'язаної з іноземною мовою. Профільне навчання як один із видів диференційованого навчання дає учням можливість реалізувати свої освітні потреби, нахили та здібності, зокрема у вивченні англійської мови, з врахуванням їхніх індивідуальних особливостей та інтересів, що доводить вступ випускників на факультети іноземної мови в різні вищі навчальні заклади. Здобута фахова підготовка дає можливість деяким з наших випускників повертатись у гімназію й викладати іноземну мову.

АКСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ЧИННИК У НАВЧАННІ СТАРШОКЛАСНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Лідія Корякіна,

*вчитель української мови та літератури Пісківської гуманітарної гімназії,
Бородянський р-н Київської обл.*

У статті коротко викладено досвід роботи вчителя з учнями старших класів, які навчаються за програмою профілю української філології. Окреслено особливості навчання старшокласників української мови та літератури в умовах гуманітарного загальноосвітнього навчального закладу.

Ключові слова: старшокласник, профільне навчання, аксіологічний підхід.

The article briefly describes the experience of a teacher's work with high school students who are studying on the programme profile of Ukrainian Philology. The author characterizes the peculiarities of high school students learning Ukrainian language and literature in the context of humanitarian education.

Keywords: high school, specialized education, axiological approach.

В статье кратко изложен опыт работы учителя с учащимися старших классов, обучающихся по программе профиля украинской филологии. Очерчено особенности обучения старшекласников украинскому языку и литературе в условиях гуманитарного общеобразовательного учебного заведения.

Ключевые слова: старшекласник, профільне обучение, аксіологічний підхід.

Постановка проблеми та її зв'язок з науковими і практичними завданнями. Філологічний напрям (профіль – українська філологія) у старшій школі зорієнтований на формування в учнів лінгвістичної свідомості, розширення їхнього наукового світогляду, поглиблення мовно-мовленнєвої компетентності. Мета профільного навчання української мови та літератури полягає у формуванні інтелектуально розвиненої, високоморальної, національно свідомої, духовно багатой особистості, яка вільно володіє виражальними засобами сучасної української літературної мови, її стилями, різновидами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності.

Мета статті – зацентувати увагу на аксіологічному підході до навчання старшокласників української мови та літератури.

Інваріантні та варіативні складові. В умовах профільного навчання в Пісківській гуманітарній гімназії українська мова та література є основними профільними предметами філологічного напрямку. Зміст програми старшої школи згідно з типовими навчальними планами складається зі змісту курсів української мови та літератури для 8–11 класів двох рівнів: академічного рівня – для учнів філологічного напрямку (профіль – іноземна філологія); рівня профільного навчання (української філології). Навчання в 10–11 класах української філології здійснюється відповідно до чинних програм: Програми для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Українська мова: 10-11 класи. Філологічний напрям (профіль – українська філологія); художньо-естетичний напрям. Профільний рівень / Л. І. Мацько, О. М. Семенов. – К. : Грамота, 2011.; Програми для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Українська література: 10–11 класи. Філологічний напрям (профіль – українська філологія). Профільний рівень / М. Г. Жулинський, Г. Ф. Семенюк – керівники авторського колективу; Р. В. Мовчан, М. М. Сулима, Н. В. Левчик, М. П. Бондар, О. А. Камінчук, В. І. Цимбалюк; за заг. ред. Р. В. Мовчан. – К. : Грамота, 2011. Кращим помічником для вчителя та учнів є підручник «Українська мова» для 10 та 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів, профільний рівень (авт.: М. І. Плющ, В. І. Тихоша, С. О. Караман, О. В. Караман), використання якого сприяє реалізації абсолютно всіх принципів навчання української мови. Під час вивчення кожної теми лінгвістичної змістової лінії підручником передбачено виконання мовленнєвої (комунікативної) та соціокультурної змістової лінії. На це зорієнтований добір вправ, що сприяють оволодінню теоретичними знаннями та практичними навиками у вивченні та застосуванні мови.

Зважаючи на важливість аксіологічного підходу у навчанні старшокласників української мови та літератури, враховуючи рекомендації укладачів програм, пріоритетними напрямами в змісті лінгвістичної освіти обираємо українознавчий аспект, що передбачає вивчення української мови в контексті оновлення й розширення функцій її, зростання інтересу до народознавства, української літератури, усної народної творчості, народних звичаїв, традицій, народної педагогіки. Дотримуючись пріоритетів демократизації та гуманізації навчання, проводимо позакласну роботу з предметів, залучаючи учнів до участі в різних творчих конкурсах, конференціях, до написання науково-дослідницьких робіт.

Кожен філолог, викладаючи у профільних класах гімназії, намагається вибудувувати уроки за взаємодії ключових компетентностей – мовної, мовленнєвої, комунікативної, риторичної. Це дає змогу учням не лише засвоїти мовні норми, а й оволодіти вміннями мовленнєвої поведінки в різних сферах спілкування, зрозуміти стилістичну систему мови тощо. Аксіологічний підхід у навчанні старшокласників обов'язково реалізується й за елементами мовної творчості, дискусії, навчального діалогу та полілогу (твір-мініатюра різного типу мовлення, інтерактивні вправи). Прикладом чого є метод

«Прес», під час використання якого учні вчать формулювати й висловлювати свою думку з дискусійного питання аргументовано, чітко й стисло, зважаючи на цінності й пріоритети співрозмовника, що демонструються за діалогічної взаємодії (толерантність, тактовність, емпатичність – передусім).

У такий спосіб профільний рівень навчання мови сприяє застосуванню знань і вмінь, здобутих учнями, у мовленнєвій практиці, формуванню в них філологічної свідомості, мовної стійкості, соціальної толерантності.

У процесі навчання мови учнів профільних класів здійснюємо підготовку на загально дидактичних і специфічних принципах, методах і прийомах навчання. Так, наприклад, подачу етимологічних матеріалів супроводжуємо використанням завдань дослідницько-пошукового характеру, за допомогою яких формуються вміння самостійно здобувати нові знання, працювати з науковою та довідковою літературою різних жанрів, звертаємо увагу на цінність мовної освіти і мовленнєвої практики.

Така робота, розпочата на уроці, має продовження в секції філології наукового товариства учнів гімназії. Учні успішно захищають свої науково-дослідницькі роботи на районному та обласному етапах Конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН у секціях: «Мовознавство», «Українська література», «Фольклористика», «Журналістика», «Мистецтвознавство». Це є доказом того, що поглиблений курс (в єдності інваріантної і варіативної складових) стимулює інтерес старшокласників до слова як цінності, до думки як цінності, до співрозмовника як цінності. Аксиологічний підхід сприяє розвиткові філологічного мислення майбутніх фахівців-мовників, поглиблює і вдосконалює мовленнєву підготовку гімназистів, створюючи умови для вироблення відповідних практичних навичок з мови, уміння використовувати здобуті знання у практичній мовленнєвій діяльності.

За умов профільного навчання та з огляду на аксіологічний підхід зростає можливість учителя моделювати навчальний курс відповідно до власних методичних поглядів, вводячи додатковий матеріал або поглиблюючи методи його вивчення. Яскравим прикладом цього є добір творів для вивчення на уроках літератури рідного краю (публіцистика і проза – В. Лупейко, А. Камінчук; поезія – В. Кузьмич, П. Сіренко та ін.). Ще більше можна варіювати зміст навчання під час проведення уроків, відведених на знайомство з новочасною літературою. Тут активно залучаємо учнів до виконання навчальних, пошукових проєктів, які потім стають основою до виконання творчих конкурсних робіт.

Тут варто також сказати, що у системі профільної освіти за аксіологічного підходу значно зростає обсяг самостійної продуктивної навчальної діяльності учнів та урізноманітнюються форми її. Тепер є можливим контроль за використанням самостійних завдань через мережу Інтернет. Учні охоче працюють за комп'ютером: надсилають виконані завдання на електронну адресу вчителя, залучаються до електронного тестування, яке вимагає самостійно працювати над розвитком власного інтелекту, моральності, грамотно працювати з інформацією (вміти добирати інформацію, аналізувати її, зіставляти факти і погляди, узагальнювати засвоєне, встановлювати закономірності, формулювати висновки, бути комунікабельним, вміти працювати в

різних групах). Яскравим прикладом такої співпраці вчителя та учнів є напрацьований творчий проект «Чи престижно нині бути патріотом?»: кожен одинадцятикласник представив свою сторінку з роздумами про себе як патріота України (з використанням особистого фото, символів та ін.).

Систему філологічної освіти як профільної у гімназії забезпечують спеціальні курси (профільне доповнення) та курси за вибором (факультативи). Вони пропонуються як у класах зі спеціалізацією української філології, так і в класах зі спеціалізацією іноземної філології. Вони допомагають максимально врахувати індивідуальні розумові та інтелектуальні особливості учнів, виявляти їхні ціннісні пріоритети й орієнтації, нахили до знань з певних предметів з метою профорієнтації, забезпечують реалізацію особистісно орієнтованого навчання. Цьогоріч учні 10–11 класів обирали факультативи, які сприяють підвищенню грамотності, якіснішій підготовці до зовнішнього незалежного оцінювання: «Орфографічний практикум», «Практикум із синтаксису української мови», а також – «Чарівний світ поезії» (вивчення строфічної будови, віршованих розмірів) та курс за вибором «Робота з начальними текстами» (підготовка до навчання у вищому навчальному закладі).

Висновки. Навчальна діяльність з урахуванням аксіологічного підходу у старших класах гімназії з профільним вивченням української мови та літератури спрямована на: формування мовно-мовленнєвої компетентності учнів; вироблення практичних навичок володіння культурою мови і мовлення, додержання мовних норм і правил, користуватися словниками та іншою довідковою літературою; прищеплення мовного смаку і ціннісного ставлення до мови і носіїв її, розширюючи філологічний світогляд; формування лінгвістичної та лінгвокультурознавчої компетенцій і загальної мовленнєвої компетентності; вдосконалення вмій і навичок самостійної філологічної роботи з навчально-науковим та художнім текстом.

Профільне навчання у Пісківській гуманітарній гімназії забезпечує належний рівень готовності випускників до зовнішнього тестування (76% якості знань), високий рівень опанування предметів і подальше вивчення їх у ВНЗ (Інститут журналістики, Інститут філології Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка (державне замовлення), Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київський університет імені Бориса Грінченка (філологічний факультет) та ін).

Про філологічну освіченість випускників нашої гімназії свідчить і працевлаштування їх як молодих філологів, перекладачів, журналістів, педагогів.

Використана література

1. *Гнаткович, Т. Д.* Профілізація вивчення української мови як необхідна умова диференціації [Електронний ресурс] / Т. Д. Гнаткович. – Режим доступу: <http://www.zakinppo.org.ua/>

2. *Городенська, К.* Підвищуємо культуру фахового мовлення [Текст] / К. Городенська // Українська мова. – 2004. – № 2. – С. 92–97.

3. *Гудзик, І. П.* Компетентнісне спрямування шкільних мовних курсів [Текст] / І. П. Гудзик // Педагогічна і психологічна науки в Україні. – Т. 2. – К. : Пед. думка, 2007.

4. *Зінченко, В. М.* Проблема формування мовно-мовленнєвої компетенції учнів старших класів профільної школи як об'єкт теоретичного аналізу [Електронний ре-

cvdcl / В. М. Зінченко. – Режим доступу: seanewdim.com/.../zinchenko_v._challenge_of_formation_of_the_profe...

5. Караман, С. О. Методика навчання української мови в гімназії: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл. освіти] [Текст] / С. О. Караман. – К. : Ленвіт, 2000. – 272 с.

УДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ПІСКІВСЬКОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ГІМНАЗІЇ ШЛЯХОМ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЬОВОГО ПРОЕКТУ «ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ» У РАМКАХ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДУ

Любов Малишева,

заст. директора з навчально-виховної роботи

Пісківської гуманітарної гімназії, Бородянський р-н Київської обл.

Стаття презентує проект «Профільне навчання». Йдеться про завдання і пріоритети, шляхи реалізації й очікувані результати проекту.

Ключові слова: профільне навчання, учні старшої школи.

The article presents the project «Specialized education». We're talking about the objectives of the project and its priorities, ways of its implementation and expected results of the project.

Keywords: specialized education, high school students.

Стаття посвячена презентації проекту «Профильное обучение». Речь идет о заданиях и приоритетах, путях реализации и ожидаемые результаты проекта.

Ключевые слова: профильное обучение, старшеклассник.

Постановка проблеми та її зв'язок з науковими і практичними завданнями. На сучасному етапі розвитку українського суспільства освіта відіграє важливу роль. Її парадигми оновлюються, трансформуються, виникають нові, що враховують інтеграцію в світовий економічний та ін формаційний простір. Профільне навчання у загальноосвітніх навчальних закладах стало вимогою сьогодення. Передусім, це стосується старшої школи. Однак, виходячи із завдань освіти, можна стверджувати, що профільна спрямованість навчання має пронизувати всі ланки шкільної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Удосконалення змісту освіти у старшій школі є важливою і складною проблемою профільного навчання. З одного боку, як вважають науковці, зміст профільного навчання має бути побудований з урахуванням сучасних здобутків дидактики. З іншого боку, у навчально-виховному процесі слід зважати на соціально-педагогічні чинники, враховувати гносеологічну цінність навчальних предметів [4]. Навчально-виховний процес в освітньому середовищі гімназії (особливо, коли цей навчальний заклад у сільській місцевості) має низку специфічних проблем і особливостей, пов'язаних із формуванням системи знань [1] і ціннісно-сміслових орієнтацій старшокласників [2].

Вимоги до якості профільної освіти зростають. Зміст інваріантного компонента не завжди задовольняє потреби учнів старшої школи: 73,44% опитаних гімназистів вказали, що їм цікаво вивчати ті предмети, зміст яких їх